

Є. О. Сазонова (Луганськ)

УДК811.161.2'373.2

**ВІРТУАЛЬНИЙ НІКНЕЙМ
ЯК ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ФЕНОМЕН**

Ім'я власне – це повноцінна лінгвістична одиниця, що характеризується структурно-семантичними й прагматичними ознаками. Прагматичних смислів антропонім набуває, зазнаючи психолінгвістичних, загальноінформаційних, історичних, емоційних, експресивних, культурологічних, соціологічних та інших конотацій. Оскільки ім'я несе в собі різноманітні прагматичні значення, існує потреба вивчати ці лексичні одиниці саме в цьому аспекті.

На думку М. Малащенко, „прагматика імені, яка дотепер недостатньо представлена в загальній та аспектній лексикографії, імовірно, буде пріоритетним напрямом словникової роботи ХХІ ст. Розробка диференційованих словникових позначень, що дають прагматичну інформацію, ускладнено характерною для теперішнього часу відмовою й від апологетичної, і від критичної спрямованості висловів і текстів, розмитістю та нечіткістю аксіологічного рівня мови останнього десятиріччя” [Малащенко 2003: 7].

З прагматичного погляду власні імена досліджують такі вчені, як О. Ахманова, Н. Арутюнова, В. Бондалетов, А. Вежицька, Д. Єрмолович, Ю. Караулов, О. Кубрякова, В. Кузнецова, В. Маслова, В. Ніконов, Є. Петрова, О. Смирнов, Н. Подольська, А. Суперанська та ін.

Ю. Рілов звертається до проблеми вивчення антропонімів у руслі когнітивної парадигми, актуалізуючи такі питання: „Як людині дається ім'я? Як функціонує його ім'я (прізвище) протягом її життя, у різних соціумах? Яка прагматика різних форм імені? Які національно-культурні особливості можна спостерігати у функціонуванні імен відомих людей, літературних і біблійних персонажів? Чим пояснюються відмінності в національно-культурних інтерпретаціях цих імен? Центром яких асоціативних сузір'їв є те або те ім'я / прізвище?” [Рылов 2000: 10].

Розвиток антропонімійної мовної особистості відбувається через еволюційні процеси в межах сукупності всіх іменувань індивіда, а також через вибір / використання тієї або тієї форми імені для реалізації певних моделей мовної діяльності. Її важливим складником постає антропонімійна ідентичність, формування якої є результатом ідентифікації з певною етнокультурою, мовною картиною світу, національним характером тощо. Функції ідентифікації та соціалізації, здійснювані ім'ям, знаходяться в тісному взаємозв'язку, вони можуть змінювати одна одну.

На думку С. Гарагулі, понятійний апарат антропонімійної прагматики включає: ім'я власне як мовний знак, антропонімійну мовну особистість, антропонімійну ідентичність, ім'я як згорнутий

лінгвокультурний текст, антропонімійну автобіографію, антропонімійну трансформацію, антропонімійну диглосію, реверсивну ім'ятворчість, ім'я як мовленнєво-поведінкову категорію [Гарагуля 2008].

Зрозуміло, що прагматика власного імені в інтернет-комунікації дуже тісно пов'язана з його функціонуванням, де в різних ситуаціях спілкування, текстах та екстралінгвальних обставинах власні назви різною мірою реалізують свій змістовий потенціал.

Усе це набуває особливого значення, коли йдеться про прецедентні імена. К. Серажим пише, що „невід'ємним складником фонових знань, необхідних індивідові для успішного спілкування в межах певної культури, є так звані прецедентні феномени, не з'ясувавши ролі яких, неможливо, на наш погляд, зрозуміти механізм умотивування зв'язку між учасниками дискурсивного діалогу” [Серажим 2002: 129].

Термін „прецедентний” уперше ввів Ю. Караулов, досліджуючи функціонування та структуру мовної особистості. Серед праць таких учених, як Н. Бурвікова, Д. Гудков, О. Земська, В. Красних, Ю. Прохоров, особливе місце посідають наукові розвідки про прецедентний феномен і визначено його головні функції – номінативну, персуазивну, парольну.

О. Селіванова визначає прецедентний феномен як „компонент знань, позначення та зміст якого добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальний і використаний у когнітивному й комунікативному плані” [Селіванова 2006: 492].

Поділяючи думку Ю. Караулова, В. Красних, до прецедентних відносимо такі феномени: 1) добре відомі всім представникам національно-лінгвокультурної спільноти (що мають надособистісний характер); 2) актуальні в когнітивному (пізнавальному та емоційному) плані, 3) звертання (апеляція), до яких постійно звертаються в мові представники тієї або тієї національно-лінгвокультурної спільноти.

В. Красних наголошує, що „ледь не головною диференційною характеристикою прецедентних феноменів є їхня здатність 1) виконувати роль еталона культури; 2) функціонувати як згорнута метафора; 3) поставати як символ феномену або ситуації (узятих як сукупність деякого набору диференційних ознак)” [Красных 2003: 171].

О. Нахімова вважає, що „прецедентні імена – це важлива частина національної культури та мовної картини світу, яскравий показник специфіки народної самосвідомості, рефлексії нації на власну історію та культуру” [Нахімова 2009: 12]. Разом з тим, дослідниця зауважує, що це ефективний засіб етичної, естетичної, утилітарної, нормативної, емоціональної, інтелектуальної оцінки наших сучасників, за допомогою їх зіставлення з людьми, які жили в інші історичні умови, або з персонажами художніх творів.

В. Красних відзначає, що існують вербальні та невербальні прецедентні феномени. До перших автор зараховує найрізноманітніші

тексти як продукти мовленнєво-розумової діяльності, до других – твори живопису, скульптури, архітектури, музичні тощо.

До різновидів прецедентних феноменів належать: ім'я (індивідуальне ім'я відомої людини, персонажа твору, артефакту); ситуація (значуща подія, яка реально відбувалася в житті етносу й цивілізації); текст (відомий твір, актуалізований в інших текстах, повернення до якого кероване механізмами інтертекстуальності).

Метою цієї статті є дослідження прецедентних інтернет-нікнеймів, тобто імен, відомих і значущих для української, англійської та італійської культур.

Г. Калашникова зазначає, що „серйозним шаром, з якого черпаються нікнейми, є прецедентне поле” [Калашникова 2011: 16] та розподіляє нікнейми на кілька типів (услід за В. Красних): соціумно-прецедентні, національно-прецедентні та універсально-прецедентні.

Як зауважує М. Курушина, „виникнення прецедентних онімів є результатом складного мисленнєвого процесу, причому процесу колективного, оскільки для того, щоб називатися прецедентним, ім'я повинно мати відносно стійкі конотації, закріплені у свідомості переважної більшості представників лінгвокультурної спільноти, а також бути відтвореним у мовленні, тобто постійно актуалізованим” [Курушина 2001: 128]. При цьому дослідниця додає, що „прецедентність онімів залежить від багатьох позамовних чинників, тому прецедентне ім'я з часом може втратити актуальність і просто вийти з розряду прецедентних” [Там само].

Погоджуючись із Г. Калашниковою в тому, що „нікнейм стає одним із засобів утілення комунікативних стратегій” [Калашникова 2011: 16], розподіляємо прецедентні інтернет-імена на групи, які належать до таких сфер:

1. Телебачення та література. У зв'язку з тим, що літературні твори, загалом, екранізуються, ми вирішили об'єднати ці дві сфери. До цієї групи відносимо: а) імена героїв кінофільмів і мультиплікаційних фільмів; б) прізвища та імена відомих акторів; в) прізвища та імена відомих письменників; г) імена літературних героїв: *Фрося_Бурлакова, ЖЕНЯ_ЛУКАШИН, капітошка, Barmalej, Garfilld, james_bond, termin@tor, Cmenawka, LionKing, JACK_a_sparrow, matrOsskin, ornella_mutti, Kotopes, DonKihot, УМКА, ADRIANO_CELENTANO, mastroyani, Барбі, чін&дейл, Чучело-Мяучело, ФУнТуК, бельмондо_42, snow_Queen, ЧунГачГук, PrettyWoman, Rambo, merilin_monRO, Asterix, travolta, NINJA, ☺Вінні-Пухх☺, Ф-А-Н-Т-О-М-А-С, червона шапочка, жар-птиця, Cinderella, Dr. Watson, KOLO_BOK, гулівер, мальвіна, чебураФФФка-55, БАБА_ЯГА, pushkin, Kot_v_sapogah, Malvinka, romeo, vol@nd, BURATINO, SAUNTACLAUSE, SherlockHolmes, marry_poPPins, mIcKeY_mOuSe, Ъ0tt@бИ4, Drakula2006, DonJuan89, -Z-O-R-R-O-, Joe_Black, АЛЬ_ПАЧІНО, leopold, LINKINPARK, LOLITA, BRAD_PITT.*

Так, користувач англомовного форуму пояснює вибір свого нікнейма: „*My nickname «Rene» is brief form of my name «Reyhaneh» & also it's my favorite actor's name*” [<http://www.englishbaby.com/forum/AskEnglish/thread/386118>] (укр. мовою – мій нікнейм „Рене” – це скорочена форма мого імені, а також це ім'я мого улюбленого актора (переклад наш. – Є. С.).

2. Музика та шоу-бізнес. До цієї групи ми зараховуємо імена відомих музикантів, співаків, діячів у галузі шоу-бізнесу, музичних гуртів тощо: *жанкаАГУЗАРОВА, куЗЬ-ма, АнІ_лОрАк, тіна_кароль, міша-шуфутинський, Madonna, LOBODA, mobY_89, perris_hilton, анжеліка-varum, potap&nastya, Ru\$_lana, m_jackson, vaenGa, r@m@zotti, RIHANNA, beyonce, Luciano_pavarotti, ninO_katamadze, arbeNINA, celine_dion, babkina_nadya, karl@BRUNI, toto_kut, RAMMSTEIN, dido, RASMUS, delfin, Justin_Timberlake, NELLY_FURTADO, ZZZemfira, be@tles, ROTARY, maroon-5, filiPP_kirkoroFF.*

Пояснює свій вибір користувач з інтернет-іменем *Alicia*: „*А мені дуже подобається творчість співачки AliciaKey, тому, відповідно, свій нік я здерла з її імені. Ось тільки звучить воно по-різному... чи то Аліша, чи то Алісія, точно не знаю... Мені більше подобається Алісія. А якщо дець ще реєструюся, то обираю нік (якщо не зайнятий), Ату, бо це дуже подобається творчість Ату Winehouse*” [<http://posydenky.lvivport.com/archive/index.php/t-41760.html>].

3. Політична, історична та філософська сфера (назви історичних подій, імена відомих політичних, історичних діячів, філософів): *я-сір-ара-фат, олександр_македонський, чингізХАН, мати_ТЕРЕЗА, сталІн, ангела-меркель, Єлізавета-І, віктор_від_федоровича, жирик жириновський, арсен_яценюк, гітлерКАПУТ, льоня_черновецький, дж_буш, лукашенка, barakobama, abramovi4, indIRA-gandi, medvedev, FaWn, Condoleezza_Rice, PuTiN_vov@, pIfAgOr, napoleon, ErnestoCheGuevara, Voroshilov, arestotel, miNERVA, Kalihulla, Berlusconi, LeNiN, misha_gorbachyoF, Sokrat1983, president_klinton.*

4. Міфологія та релігія: *афродіта_22, ВАКХ, Хелідона, марс-88, іРіДа, фараон, ЯРИЛО, ГеРаКл, тарквіній, АВГІЙ, Хуанді, Цербер, юнона, ТАНТАЛ, прометей_78, лукрецій, крішна, Еврідіка&Орфей, ВЕСТА_1, Гер@, YA_son, Odyss3us, iisys, Mermaid, venera, LAMIA, ARMAGEDDON, ZeVs, Pomona, gerkule\$, NePtUn, Romul, dedal_11, solom_on, budda, marduk, evritiON, PO\$EIDON, SaturN, Anubis_16, b@ptist, \$paRta, fenix.*

Пише користувач з іменем *LAMIA*: „*Мій нікдуж цікавий, але не для кожної людини. Я його взяла з готичної книги у відділу міфології. Ламія – це возлюблена Зевса і мати Геракла, а також найбільший ворог Гери. Прочитавши відривок про її життя, походження і любов, яку вона випромінює, і зрівнявши з собою, ми з нею сходимося на 99.9%. І, на мою думку, кожен підбирає нік собі під самого себе, тобто під почуття, вчинки та повагу. я з ніком Ламія дуже подібна і вважаю, що вибір мій*

небув хибний, оскільки я нашла того Зевса, який мене любе та поважає. І я відчуваю до нього те саме” [http://forum.x-city.com.ua/kavyarnya/ya-ta-miy-nik-shcho-mij-nimi-spilnogo-t826-135.html].

5. Спорт: янкО_клочкова, аршавін, я_шумахер, вудс, кліЧКО, ДЖОРДАН, БуБкА, бекХЕМ, ДЗЮ, каспаров_ГАРРІ, Тайсон-87, pele_01, Real-Madrid, ronaldu_18, alina_kabayeva, maradonna_57, POVETKIN, marcopantani, donadoni-33, andre_agassi, barbazza, FEDERER.

Користувач з іменем *Ronaldo* зазначає: „Мені подобається футбол. А особливо гравець ФК Мілан: Луїс Назаріо Деліма Роналдо!!” [http://forum.x-city.com.ua/kavyarnya/ya-ta-miy-nik-shcho-mij-nimi-spilnogo-t826-135.html].

6. Змішана сфера, до якої ми зараховуємо імена та назви відомих торговельних марок, що не входять до перерахованих вище сфер: *Ковбой Хагіс, нескафе_86, rockfeller, рира_17, Гербалайф, uncle_BENs, ch@nael, MarlboroCoca_Cola, KitKat, @r@r@t, ♠♣♠Joker♠♣♠, M&M's, twiXXX, ESCADA, кЛуНсКьЕ_з_лАйМом, l@ncome, RANGE_ROVER, SHCWARZKOPF, VERSACE, LOREAL, nuts-33.*

Отже, наведена класифікація показує, що лідерну позицію займають інтернет-імена, які належать до сфери „Література та телебачення”. Користувачі обирають собі за мережевий нікнейм імена улюблених особистостей, при цьому іноді не здогадуючись, що обране інтернет-ім'я має великий прагматичний потенціал. Такі власні імена дають широкі можливості для виявлення лінгвокультурних конотацій.

Серед віртуальних нікнеймів спостережено okazionalnі трансформовані прецедентні імена з прийомом мовної гри: *ПомИла Андерсон, ПласТеЛуНОвЕцЬ, Сатан Клаус, Матраскін, КиндЕр_*_КапрИз, Фрекен Бог, оТМорозско, Нудистка_КЕТ, dead_toroz.*

За визначенням А. Баранова, „мовна гра – це нестандартне використання мовних висловів, яке відхиляється від норми і метою якого є не передача інформації, а ускладнення розуміння, що призводить – поміж іншим – до концентрації уваги учасників ситуації спілкування на самому мовному виразі, на межах і можливостях мовного втілення смислу” [Баранов 2007: 229]. Завдяки прийому мовної гри створюється комічний ефект, при цьому простежуються різноманітні лінгвістичні форми (перестановка літер, перефразування, парадокс, інверсія тощо); наприклад, *ПомИла Андерсон* – від імені відомої американської актриси та фотомоделі *Памели Андерсон*. Користувач змінив в оригінальному імені літеру *e* на літеру *и* і таким чином одержав дієслово минулого часу в жіночому роді. *ПласТиЛуНОвЕцЬ* – віртуальний нікнейм, імовірно, утворений від назви відомого епічного роману „The Lord of the Rings”, що в російському перекладі звучить як „Властелин Колець”, в українському – „Володар Перстенів”, в італійському – „Il Signore degli Anelli”). *Сатан Клаус* – від імені Санта Клаус (простежено перестановку літер, тобто прийом анаграми). Каламбур використано також і в мережевих ніках *Матраскін* (від *Матроскін* – персонажа творів

Е. Успенського), *КиндЕр* *_*КапИз* (італ. *Kinder Sorpresa* – *Киндер Сюрприз* – солодощі, що виробляє італійська компанія) – висловлювання вживане у вторинному значенні (щось несподіване, неочікуване), *dead_moroz* (російською – *Дед Мороз*), *ФрекенБок* (*ФрекенБок* – літературний персонаж шведської письменниці А. Ліндгрена). Сьогодні іменем *Фрекен Бок* називають компанії, що виробляють продукції для побуту. В Інтернеті ми спостерігали вживання цього імені із значенням ‘няня, хатня робітниця, гувернантка, помічниця у догляді за дітьми’: „Дівчата, допоможіть знайти відповідальну *ФрекенБок* для моєї донечки!” (узято з львівського форуму <http://posydenky.lvivport.com>).

М. Курушина відзначає, що „в найменуваннях користувачів комп’ютерних мереж виразно відбито загальну тенденцію до засвоєння й переосмислення онімів, які називають реалії. Віртуальні оніми, з’явившись в ономастиконі, значно розширили уявлення про сутність власної назви” [Курушина 2001: 129].

Більшість прецедентних імен відома багатьом людям світу та входить до універсального когнітивного простору (*абрамович* – заможна людина, *попелюшка* – зразок доброї, терплячої жінки, яка після певних труднощів у житті все ж таки стала щасливою). Деякі прецедентні імена є подібними з погляду значення для більшості культур, наприклад, *mary_poppins*, *Фрекен Бок* зазвичай розуміють як няня, гувернантка, вихователька; прецедентне ім’я *merilin_monro* є символом вродливості, сексуальності, молодості тощо.

Прецедентні мережеві нікнейми можуть мати значення зовнішності людини, характеру, улюбленої справи, хобі та багато іншого: *шумахер* – той, хто керує автомобілем з великою швидкістю; *Berlusconi* – чоловік, який кохає жінок, заможний, з почуттям гумору; ☺ *Вінні-Пухх* ☺ – повна людина, яка любить солодощі; *гулівер* – висока на зріст людина тощо. Але найчастіше без пояснень самого власника таких віртуальних нікнеймів неможливо дати повну характеристику такому імені.

Отже, прецедентні власні імена можуть передавати багатий спектр емоційно-оцінних та прагматичних смислів. Прагматичний зміст віртуального нікнейма проявляється в умовах інтернет-спілкування та має складну структуру, зумовлену компонентами комунікативної ситуації.

Література

Баранов 2007 – Баранов А. Н. Лингвистическая экспертизатекста: теория и практика / А. Н. Баранов. – М. : Наука, 2007. – 592 с.; **Гарагуля 2008** – Гарагуля С. И. Имя личное в иноязычной среде [Електронний ресурс] / С. И. Гарагуля // Изв. Рос. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. – 2008. – № 66. – Режим доступу : <http://elibrary.ru/defaultx.asp>; **Калашникова 2011** – Калашникова А. А. Языковая личность в русскоязычном блоге: когнитивно-прагматический аспект : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.19 „Теория языка” / А. А. Калашникова. – Ростов-н/Д., 2011. – 19 с.; **Красных 2003** –

Красных В. В. „Свой” среди „чужих”: миф или реальность? / В. В. Красных. – М. : ИТДГК „Гнозис”, 2003. – 375 с.; **Курушина 2001** – Курушина М. А. Відноматичні особові імена користувачів комп’ютерних мереж: проблема прецедентності / М. А. Курушина // Знак – свідомість – знання : зб. наук. пр. / голов. ред. В. І. Теркулов. – Горлівка : Вид-во ГДППМ, 2001. – Вип. 1. – С. 123 – 131; **Малащенко 2003** – Малащенко М. В. Имя в парадигмах лингвопрагматики : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 / Малащенко Марина Валентиновна. – Ростов-н/Д., 2003. – 294 с.; **Нахимова 2009** – Нахимова Е. А. Имена русских царей как прецедентное поле в современных российских СМИ / Е. А. Нахимова // Вестн. Перм. ун-та. – 2009. – № 2. – С. 12 – 19; **Рылов 2000** – Рылов Ю. А. Очерки романской антропонимии : монография / Ю. А. Рылов ; науч. ред. В. Б. Кашкин. – Воронеж : Центр.-Чернозем. книж. изд-во, 2000. – 163 с.; **Селіванова 2006** – Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.; **Серажим 2002** – Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (На матеріалах сучасної газетної публіцистики) : монографія / К. С. Серажим ; за ред. В. Різуна. – К. : Нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2002. – 392 с.

Сазонова Є. О. Віртуальний нікнейм як прецедентний феномен

У статті розглянуто прецедентні нікнейми, тобто імена, відомі й значущі для української, російської, англійської та італійської культур. Власні інтернет-імена мають широкі можливості для виявлення лінгвокультурних конотацій. Прагматика віртуальних нікнеймів тісно пов’язана з особливостями їхнього функціонування в умовах інтернет-комунікації, де вони різною мірою реалізують свій змістовний потенціал на лінгвальному та екстралінгвальному рівнях. Представлено класифікацію прецедентних імен з урахуванням сфер, до яких вони належать. Надано приклади інтернет-імен з української, російської, англійської та італійської мов.

Ключові слова: нікнейм, інтернет-комунікація, прецедентне ім’я, прагматика, мовна особистість.

Сазонова Е. А. Виртуальный никнейм как прецедентный феномен

В статье рассматриваются прецедентные виртуальные никнеймы, т. е. имена, известные и значимые для украинской, российской, английской и итальянской культур. Собственные интернет-имена содержат широкие возможности для выявления лингвокультурных коннотаций. Прагматика виртуальных никнеймов тесно связана с особенностями их функционирования в условиях интернет-коммуникации, где они в различной степени реализуют свой содержательный потенциал как на лингвальном, так и на

екстралингвальном уровнях. Представлена классификация прецедентных имен с учетом сфер, к которым они принадлежат. Приведены примеры интернет-имен на материале украинского, русского, английского и итальянского языков.

Ключевые слова: никнейм, интернет-коммуникация, прецедентное имя, прагматика, языковая личность.

Sazonova E. A. Virtual nickname as a precedent phenomenon

The article deals with precedent virtual nicknames; these names are known and important for the Ukrainian, Russian, English and Italian cultures. Proper Internet names contain great opportunities for identifying cultural connotations. Pragmatics of the virtual nicknames is related to their functioning within the Internet Communication, where they can represent their potential at lingual and extralingual levels. The precedent proper names classification has been also represented in the article. The Ukrainian, Russian, English and Italian Internet names have been given as the examples.

Key words: nickname, internet communication, precedent name, pragmatics, linguistic personality.

Стаття надійшла до редакції 25. 09. 2012 р.

Прийнято до друку 26. 10. 2012 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Матвеева С. А.